

Satversmes tiesa

Preses relīze

Lieta Nr. 2023-03-01

07.11.2023.

Satversmes tiesa izbeidz tiesvedību lietā par normām, kas paredz zemes lietošanas tiesības un nosaka šādu tiesību izmantošanas maksu

Satversmes tiesa 2023. gada 7. novembrī pieņēma lēmumu par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2023-03-01 "Par likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību" 38. panta otrās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 38. panta pirmās un otrās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību" 42. panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 92. panta pirmajam teikumam".

APSTRĪDĒTĀS NORMAS

Likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” (turpmāk – Spēkā stāšanās likums) 38. panta pirmā daļa paredz: „Ja būve ir patstāvīgs īpašuma objekts saskaņā ar šā likuma 14. panta pirmās daļas 1., 2., 3. vai 4. punktu, līdz būves apvienošanai vienā īpašumā ar zemi būves īpašniekam uz likuma pamata ir lietošanas tiesības uz zemi, ciktāl tās nepieciešamas īpašuma tiesību īstenošanai pār būvi. Šāds likumisko lietošanas tiesību aprobežojums ir reālservitūts par labu būvei, kas ir patstāvīgs īpašuma tiesību objekts, un lietošanas tiesībām ir piemērojami Civillikuma noteikumi par reālservitūtu, ciktāl šis likums nenosaka citādi.”

Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrā daļa noteic, ka būves īpašniekam uz likuma pamata ir pienākums maksāt lietošanas maksu zemes īpašniekam par zemes lietošanas tiesībām. Likumiskās lietošanas maksas apmērs ir četri procenti no lietošanā esošās zemes kadastrālās vērtības gadā, bet ne mazāks par 50 euro gadā. Būves īpašnieks un zemes īpašnieks var rakstveidā vienoties par citu lietošanas maksas apmēru. Šāda vienošanās nesaista nekustamā īpašuma ieguvēju, mainoties būves vai zemes īpašniekam.

Savukārt Spēkā stāšanās likuma 42. panta trešā daļa paredz: „Šā panta otrajā daļā minētajos gadījumos vienošanās vai tiesas nolēmumā noteiktā nomas maksa nav spēkā ar 2023. gada 1. janvāri.”

AUGSTĀKA JURIDISKA SPĒKA NORMAS

Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. pants: “Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika.”

Satversmes 91. panta pirmais teikums: “Visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā.”

Satversmes 92. panta pirmais teikums: “Ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā.”

Satversmes 105. panta pirmais un trešais teikums: “Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. [...] Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu.”

LIETAS FAKTI

Satversmes tiesā tika ierosinātas divas lietas, kas pēcāk tika apvienotas vienā lietā. Pieteikumu iesniedzēju īpašumā ir zeme vai domājamās daļas no zemes, uz kurām atrodas citām personām piederošas būves. Pēc pieteikumu iesniedzēju ieskata, Spēkā stāšanās likumā paredzētās zemes

lietošanas tiesības esot neskaidras un neesot bijušas nepieciešamas, jo iepriekšējais piespiedu nomas regulējums bijis stabils un piemērots. Savukārt Spēkā stāšanās likumā paredzētā zemes lietošanas maksa esot nesamērīgi zema un to nosakot neesot ņemti vērā izdevumi, kas samazina zemes īpašnieka ienākumu. Pieteikumu iesniedzēji paļāvušies, ka zemes lietošanas maksa būs vismaz sešu procentu apmērā no zemes kadastrālās vērtības. Likumdevējs esot pārkāpis arī tiesiskās vienlīdzības principu. Proti, esot bijis jānosaka atšķirīga zemes lietošanas maksa atkarībā no objekta, kas atrodas uz zemes. Visbeidzot, Spēkā stāšanās likuma regulējums, kas noteic, ka vienošanās vai tiesas nolēmumā noteiktā nomas maksa nav spēkā ar 2023. gada 1. janvāri, pārkāpjot Pieteikumu iesniedzēju tiesības uz taisnīgu tiesu. [2.]

Satversmes tiesa 2023. gada 2. maijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2022-02-01 „Par likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 38. panta pirmās, otrās daļas un 42. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 91. pantam, kā arī 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 42. panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 92. panta pirmajam teikumam” (turpmāk – lieta Nr. 2022-02-01). [4.]

TIESAS SECINĀJUMI

Pieteikumos izskatāmajā lietā ir ietverts tāds prasījums, kas citstarp jau ticis izspriests spriedumā lietā Nr. 2022-02-01. Proti, prasījums par Spēkā stāšanās likuma 38. panta pirmās un otrās daļas atbilstību Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam. Tātad prasījums izskatāmajā lietā ir identisks tam, par kuru jau pasludināts spriedums lietā Nr. 2022-02-01. Ņemot vērā minēto un arī to, ka Satversmes tiesa ir izlēmusi jautājumu par minētās tiesību normas spēkā esību, tiesvedība šajā prasījuma daļā tika izbeigta. [5.]

Tālāk Satversmes tiesa secināja, ka, lai arī Pieteikumu iesniedzēji ir lūguši izvērtēt Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, arī šajā prasījuma daļā tiesvedība ir izbeidzama. Spriedumā lietā Nr. 2022-02-01 secināts, ka nav nepieciešams vērtēt šīs tiesību normas satversmību, jo tā jau tika atzīta par neatbilstošu citiem Satversmes pantiem. Izskatāmajā lietā Pieteikumu iesniedzēji nebija norādījuši tādus argumentus un arī no lietas materiāliem nebija konstatējami tādi apsvērumi, kas norādītu uz nepieciešamību vērtēt Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam. Satversmes tiesa secināja, ka procesuālās ekonomijas principam pretēja būtu tāda prakse, kad, pastāvot līdzīgiem faktiskajiem un juridiskajiem apstākļiem, Satversmes tiesa vairākkārt izlemtu vienu un to pašu jautājumu. [6.1.]

Tāpat Satversmes tiesa izbeidza tiesvedību arī prasījuma daļā par Spēkā stāšanās likuma 42. panta trešās daļas atbilstību Satversmes 1. pantam un 92. panta pirmajam teikumam, jo minētajā tiesību normā noteiktais tiesiskais regulējums neietilpst *res judicata* principa tvērumā un neskar Pieteikumu iesniedzēju tiesības uz taisnīgu tiesu. [6.3.]

- **Satversmes tiesa nolēma:**

izbeigt tiesvedību lietā Nr. 2023-03-01 „Par likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 38. panta otrās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 38. panta pirmās un otrās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību”

42. panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 92. panta pirmajam teikumam”.

Lēmums nav pārsūdzams.